

Malý starosta: metodika hodiny

Vzdělávací hra o územním plánování · 4. až 5. třída ZŠ (10 až 11 let), 45 minut · skupiny po 3 až 4 dětech
· starosta.alho.cz

O co jde

Děti staví město na plánu 7×5 políček: pokládají budovy (domky, bytovky, školku, školu, polikliniku, domov seniorů, hřiště, čističku...) na volné parcely. Každá budova má „přání“ a „nechutě“ podle skutečných pravidel územního plánování. Po dostavění hra město vyhodnotí (0 až 100 bodů, titul od Zedníka po Městského architekta) a každé pravidlo vysvětlí jednou větou.

Co se děti naučí

- **Docházkové vzdálenosti:** školka a škola patří tak blízko domova, aby to děti měly pár minut pěšky (skutečné normy: 1 políčko ≈ 200 m).
- **Oddělení techniky od bydlení** (čistička, teplárna) a proč: zápach, hluk, prach.
- **Přechody zástavby:** proč vedle rodinného domku nestojí věžák.
- **Kompromis a rozhodování:** parcel je málo, všechno se nevejde; v Těžší i rozpočet.
- Že město někdo **plánuje** a dá se do toho mluvit.

Vazba na RVP ZV

Člověk a jeho svět

Místo, kde žijeme

Lidé kolem nás

Obec a její části, okolní krajina, práce lidí a služby v obci, pravidla soužití a jejich smysl, ochrana životního prostředí. Průřezově **Environmentální výchova** (vztah člověka k prostředí, lidské sídlo) a **Výchova demokratického občana** (obec jako společenství, rozhodování). Rozvíjí kompetence **k řešení problémů, komunikativní** a **sociální** (skupinová práce, argumentace).

Co potřebujete

- Projektor nebo interaktivní tabule s internetem (úvod a společné vyhodnocení).
- **Bud'** tablet/počítač do každé skupiny (hra běží v prohlížeči, po prvním načtení i offline),
- **nebo** vytištěný herní plán A3/A1 a karty budov pro každou skupinu (starosta.alho.cz/ucitele → tisky); vyhodnocení pak jedna skupina po druhé na projektoru.
- Pracovní list (strana 4) pro každou skupinu, tužky.

Doporučené nastavení pro první hodinu: mapa **Rybník**, úkol **Bez úkolu**, obtížnost **Lehká** (10 budov na 10 parcel, řeší se jen KAM). Vestavěný tutoriál „Jak se hraje?“ trvá 2 minuty.

Průběh hodiny (45 minut)

Čas	Fáze	Co dělá učitel a děti
0–5	Otázka do třídy	„Co všechno musí být ve městě, aby se v něm dobře žilo?“ Nápady na tabuli (bydlení, škola, obchod, doktor, hřiště, voda, teplo...). Doplňte: „A záleží na tom, KDE to stojí?“ Děti tipují: školka vedle dálnice, čistíčka u náměstí.
5–10	Ukázka na projektoru	Otevřete starosta.alho.cz/app/ → „Jak se hraje?“ (vedený tutoriál na 3 tahy: bytovka, školka, čistíčka). Ukažte kartu budovy: zelená fajfka = chce mít blízko, červený křížek = nechce. Vysvětlete kroky (rovně, ne šikmo) a sousedství (8 políček okolo).
10–30	Skupiny staví	Každá skupina Rybník / Bez úkolu / Lehká. Pravidlo: než položí budovu, řekne nahlas PROČ zrovna sem. Neradíme, na dotaz jen přečteme kartu. Kdo skončí dřív: vyhodnotit, přečíst rozpis bodů, zkusit město vylepšit („Nová hra“ a znovu, nebo dvojí ťuknutí na budovu = přemístění).
30–40	Společné vyhodnocení	Skupiny po řadě ukážou výsledek (nebo ho nadiktují a vy naklikáte na projektoru). U každé jednu větu z rozpisu přečtete nahlas a zeptejte se třídy: „Souhlasíte? Proč školka nemá stát u hlavní silnice?“ Zapište do pracovního listu body a titul.
40–45	Reflexe	„Které pravidlo vás překvapilo?“ „Platí ve vaší obci: jak daleko máte školu, kde je čistíčka?“ Domácí úkol (dobrovolný): zahrát si doma s rodiči, přinést nejlepší výsledek (QR kartička).

Tipy pro vedení hodiny

- **Nechte děti chybovat.** Vysvětlení bodů po vyhodnocení je jádro učení; předčasná rada ho odebere.
- **Ptejte se „proč“, ne „kam“.** Cílem není 100 bodů, ale zdůvodnění: „Domov seniorů dáváme k parku, protože...“.
- **Živé bodování** (Nastavení → Živé bodování) ukazuje průběžně body a bubliny s vysvětlením po každém tahu. Pro první hodinu ho nechte zapnuté, pro „zkouškové“ kolo vypněte.
- **Skupiny, ne jednotlivci.** Ve trojici vzniká argumentace; jeden pokládá, ostatní musí souhlasit.
- Rychlé skupiny: druhé kolo s úkolem **Město pro rodiny** nebo **Město stárne** (dvojnásobné body za školy a hřiště, resp. za péči o seniory) a otázka „Jak se změnil váš plán, když se změnilo, kdo ve městě bydlí?“
- **Papírová varianta** funguje stejně: karty mají piktogramy pravidel, plán má čísla parcel. Vyhodnocení naklikejte podle čísel parcel na projektoru (číslo je v rohu políčka).
- **Třída na tabletech:** otevřete hru s vlastní adresou třídy, např. starosta.alho.cz/app/?stanek=5a-zs-lipova. Žebříček „Starosta dne“ je pak společný pro celou třídu a po hodině si stáhnete tabulku všech partií ([/api/export.csv?stanek=5a-zs-lipova](http://api/export.csv?stanek=5a-zs-lipova)): jaké chyby se opakovaly. Ukládají se jen přezdívký, žádná jména.
- **Denní výzva** (tlačítko na úvodní obrazovce): každý den jedna společná kombinace pro všechny hráče v republice, žebříček dne. Hodí se jako soutěž tříd.
- Hra je zdarma, bez reklam a bez registrace a nechce po dětech jméno ani e-mail. Do žebříčku se píše jen přezdívký, ať děti nepíšou svoje jméno.

Varianty pro další hodiny a 2. stupeň

Varianta	Kdy a proč
Těžší s rozpočtem	20 budov na 10 parcel a rozpočet 200 milionů (ceny na kartách): děti musí vybírat, co město potřebuje víc, a počítat. Matematika (rozpočet, sčítání do limitu) + občanská výchova (priority obce). 6. až 7. třída.
Oprav město	Město už stojí, ale špatně: 5 tahů na přesuny. Učí hledat chyby v hotovém řešení a odůvodnit změnu. Sto bodů = nejlepší možná oprava na 5 tahů. Vhodné jako rychlá aktivita na 15 minut.
Zelené město (jen Těžší)	Dvojnásobné postihy techniky a body za parcely ponechané zeleni: diskuse „stavět, nebo nechat zeleň?“.
Mapy Hrad, Řeka, Nádraží, Kopec, Velké město	Památková zóna, směr proudu řeky (čistička po proudu), hluk od kolejí. Velké město (9×6) je delší partie na dvě hodiny nebo projektový den.
Průzkum vlastní obce	Po hře: na mapě obce (mapy.cz) najít školu, školku, čističku, teplárnu, hřiště; změřit vzdálenosti od domova; porovnat s pravidly ze hry. Kdo plánuje naši obec? (územní plán, zastupitelstvo, městský architekt).

Co sledovat při hodnocení

- Umí dítě říct **důvod** umístění budovy vlastními slovy (ne jen „protože to dává body“)?
- Poznává v cizím městě **chybu** a navrhne opravu?
- Přenesení pravidlo do **reality** („naše škola je daleko, proto jezdíme autobusem“)?

Odkazy: hra starosta.alho.cz/app/ · podklady k tisku a tento dokument starosta.alho.cz/ucitele · kompletní pravidla přímo ve hře (Pravidla). Autor hry: Aleš Horák, ve spolupráci s Institutem veřejné správy ESF MU. Připomínky a zkušenosti z hodin vítány.

Naše město · pracovní list

Skupina: _____ Třída: _____ Datum: _____

1. Co musí být ve městě, aby se v něm dobře žilo?

Napište nebo nakreslete tři věci, které město podle vás potřebuje nejvíc.

1.	2.	3.
----	----	----

2. Kam co patří a proč?

Než budovu položíte, domluvte se a napište důvod jednou větou.

Budova	Kam jsme ji dali (číslo parcely)	Proč zrovna tam?
 Školka		
 Čistička odpadních vod		
 Domov pro seniory		
 Bytovka větší		
 Rodinný dům		

3. Výsledek

Naše město dostalo _____ bodů ze 100 a titul _____ .

Která chyba nás stála nejvíc bodů? Co bychom příště udělali jinak?

4. A u nás doma?

☐ Naše škola je od mého domova daleko asi _____ minut pěšky. ☐ Vím, kde má naše obec čističku / teplárnu. ☐ Vím, kdo v obci rozhoduje, co se kde postaví.

Které pravidlo ze hry mě překvapilo a proč?

Klíč pro učitele (k části 2 pracovního listu)

Budova	Kam patří	Proč (a co říká hra)
 Školka	do 2 kroků od bydlení, ne u hlavní silnice, ne vedle techniky	Norma dostupnosti školek je do cca 400 m od bydlení (1 políčko ≈ 200 m). U hlavní silnice hluk a nebezpečí; vedle komína či nádrží nezdravo.
 Čistička	u vody, dál než 2 kroky od bydlení, ne u náměstí či hradu; na Řece po proudu	Vyčištěnou vodu vrací do toku; hygienická separace kvůli zápachu; po proudu si město nešpiní vlastní vodu.
 Domov pro seniory	u zeleně, poliklinika do 2 kroků, ne u teplárny ani stadionu	Klid, park na procházky a dostupná zdravotní péče: přesně tak se domovy skutečně umísťují. Bonus vedle školky (mezigenerační setkávání).
 Bytovka větší	u ulice, školka a hřiště do 2 kroků, ne hned vedle rodinného domku	Hodně lidí = potřeba dopravního napojení a služeb blízko. Mezi domek a velkou bytovku patří menší dům jako výškový přechod.
 Rodinný dům	u zeleně, vedle dalších domků, ne vedle velké bytovky	Domky tvoří sousedskou čtvrť; zahrada a zeleň za plotem; velká bytovka hned vedle stíní a přináší provoz.
 Základní škola	do 3 kroků od bydlení, hřiště vedle, ne u hlavní silnice	Docházková vzdálenost škol je delší než u školek (cca 600 až 800 m); bezpečná cesta do školy.
 Teplárna	blízko bytovek (do 3 kroků), u silnice, ale ne hned vedle bydlení a ne u hradu	Krátké teplovody šetří energii, komín ale nepatří pod okna ani do panoramatu památky.

Časté otázky dětí

- **„Proč nemůžu dát školku hned vedle bytovky, když je to nejbližší?“** Můžeš, pokud tam nevede hlavní silnice a není vedle teplárny; blízko je dobře. Ve hře jsou „kroky“ (rovně) a „sousedství“ (i šikmo), obojí je na kartě.
- **„Proč dostalo naše město jen 60 bodů, když jsme nic neudělali špatně?“** Body se porovnávají s nejlepším možným městem na téhle mapě. Kdo chce víc, musí budovy skládat tak, aby si vzájemně pomáhaly (školka + hřiště + bydlení pohromadě).
- **„Kdo tohle rozhoduje doopravdy?“** Zastupitelstvo obce schvaluje územní plán, připravují ho urbanisté a architekti, lidé se k němu můžou vyjádřit. Děti se do participace zapojují stále častěji.

Zdroje a další čtení

- Kompletní pravidla a bodování: ve hře pod tlačítkem Pravidla (generují se z aktuální verze hry).
- Tahák pro vedení hry s tabulkou všech pravidel: starosta.alho.cz/print/cheatsheet.
- Docházkové vzdálenosti a normy pro školky a školy vycházejí z české praxe územního plánování (metodiky ÚÚR, územně analytické podklady obcí).